

BURKİNA FASO'DA DARBE GELENEĞİNİN YENİ YÜZÜ: İBRAHİM TRAORE

YUSUF CAN AYAZ

Araştırma Asistanı ORSAM

“

Askerî başarısızlıkların ardından savunma bakanının görevden alınması ve Damiba'nın kadro değişiklikleri yapması, orduda huzursuzlukların artmasına sebep olmuştur. Damiba'nın başlangıçta verilen taahhütlere ihanet ettiğini savunan Traore, darbenin sekizinci ayında yeni bir darbe gerçekleştirerek 30 Eylül 2022'de Damiba'yı iktidardan uzaklaştırmıştır.

”

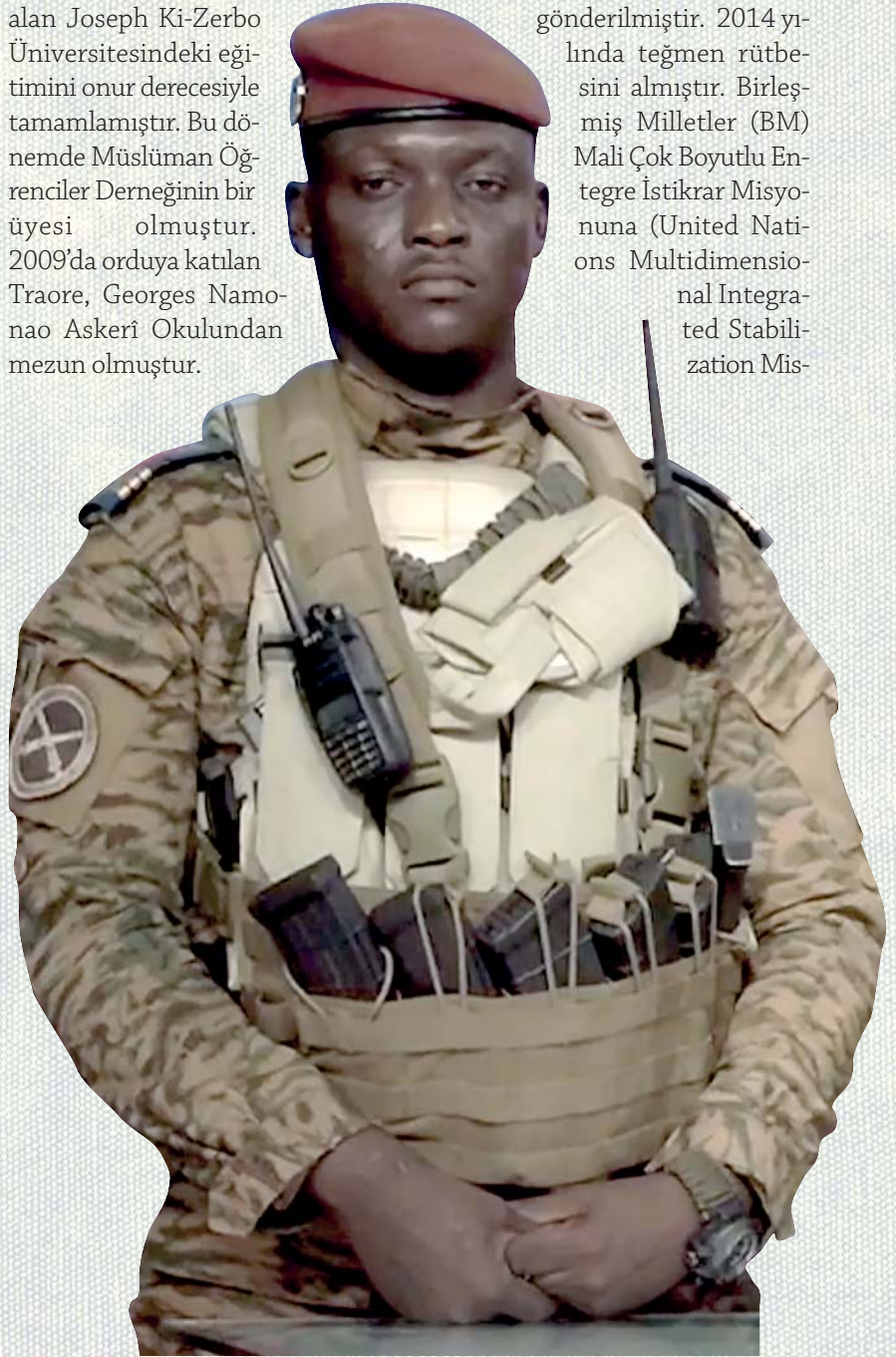
Burkina Faso'da gerçekleşen darbe sonrasında Sahel bölgesi ve Batı Afrika'da hem bölgesel güç rekabetinde ve hem de küresel nüfuz girişimlerinde önemli dönüşümler meydana gelmiştir. Sonrasında Burkina Faso'nun sınır komşusu ve diğer Fransız nüfuzundaki Nijer'de de darbe mekanizmalarının işlemesi buradaki gelişmeleri ve yeni liderleri anlamayı elzem kılmıştır.

TRAORE'NİN HAYATI

1988 yılında Burkina Faso'nun batısında yer alan Monhoun eyaletine bağlı Bondokuy'da doğan

İbrahim Traore, kariyerinin erken dönemlerinde jeoloji eğitimi almıştır. 2006 yılında ülkenin başkenti Vagadugu'da yer alan Joseph Ki-Zerbo Üniversitesindeki eğitimini onur derecesiyle tamamlamıştır. Bu dönemde Müslüman Öğrenciler Derneğinin bir üyesi olmuştur. 2009'da orduya katılan Traore, Georges Namo-nao Askerî Okulundan mezun olmuştur.

Mezuniyetini müteakip ülkenin kuzey ve merkez kesimlerinde görev yapmış ve bu görevlerden önce uçaksavar eğitimi için Fas'a gönderilmiştir. 2014 yılında teğmen rütbesini almıştır. Birleşmiş Milletler (BM) Mali Çok Boyutlu Entegre İstikrar Misyonuna (United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mis-

sion in Mali-MINUSMA) atanan Traore, Timbuktu'da gösterdiği başarılarla öne çıkmıştır. 2019 yılında Burkina Faso'nun doğusunda güvenlik durumunu olumsuz etkileyen teröre karşı mücadele etmiştir. Bu çerçevede gerçekleştirilen Utapuanu Operasyonu'na katılmıştır. Yerel dilde yıldırım anlamına gelen Utapuanu adlı operasyonda Diawo Oumarou adıyla bilinen Oumarou Diallo'nun liderlik ettiği teröristler etkisiz hâle getirilmiştir. İstihbarat servisi tarafından sorulan Oumarou Diallo'nun, bir hücre vasıtasıyla ülkenin güney komşularına da faaliyetlerini yaymayı amaçladığı ortaya çıkmıştır. Traore ise 2019'da gerçekleştirilen bu operasyondan sonra 2020'de yüzbaşılığa terfi etmiştir.

“**Ülkede güvenliğin sağlanması, iktidarı ele geçirmenin meşrulaştırıcı sebebi olarak ortaya atılırken Damiba'nın asayişini sağlayamaması, ülkedeki cihatçı ayaklanma hareketinin güç kazanmasıyla sonuçlanmış ve bu grupların ülke topraklarının yüzde 40'ına varan ölçüde kontrol bölgelerini arttırmalarına sebep olmuştur.**”

Burkina Faso Devlet Başkanı Roch Marc Christian Kaboré'ye karşı olan rahatsızlıklar, 2022 yılında gerçekleştirilen darbenin zeminini hazırlamıştır. 24 Ocak 2022'de Yarbay Paul-Henri Sandaogo Damiba liderliğinde gerçekleştirilen darbeye Traore de katılmıştır. 2022'nin Mart ayında ise başkent Vagadugu'ya yaklaşık 100 km uzaklıkta bulunan topçu alayının ko-

mutanlığına atanmıştır. Traore'nin, ülkenin terörle mücadele birimi olan “Kobra” kuvvetleri için çalıştığına dair iddialar ortaya atılmış ancak bu iddiaların yanlış olduğu ortaya çıkmıştır. Ülkede güvenliğin sağlanması, iktidarı ele geçirmenin meşrulaştırıcı sebebi olarak ortaya atılırken Damiba'nın asayişini sağlayamaması, ülkedeki cihatçı ayaklanma hareketinin güç kazanmasıyla sonuçlanmış ve bu grupların ülke topraklarının yüzde 40'ına varan ölçüde kontrol bölgelerini arttırmalarına sebep olmuştur. Bu askerî başarısızlıkların ardından savunma bakanının görevden alınması ve Damiba'nın kadro değişiklikleri yapması, orduda huzursuzlukların artmasına sebep olmuştur.

Damiba'nın başlangıçta verilen taahhütlere ihanet ettiğini savunan Traore, darbenin sekizinci ayında yeni bir darbe gerçekleştirerek 30 Eylül 2022'de Damiba'yı iktidardan uzaklaştırmıştır. Darbeden sonraki birkaç gün Damiba'nın nerede olduğu bulunamamış ve kendisinin Fransız üssüne kaçmayı planlayarak karşı darbe hazırlığı yaptığı iddia edilmiştir. Ancak bu iddiaları reddeden Damiba, ülkede önde gelen kişilerin arabuluculuk girişimleriyle 2 Ekim'de istifa etmiştir. İstifa karşılığında Traore, Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğuna (ECOWAS) verdiği sözle iki yıl içinde sivil yönetime geçmeyi taahhüt etmiş ve Damiba'yı Togo'ya sürgün etmiştir. Traore'nin gerçekleştirdiği darbe 2022'nin Ocak ayında gerçekleştirdiklen darbe gibi toplumun da desteğini almış ve sonrasında başkentte kutlamalar düzenlenmiştir.

TRAORE'NİN İÇ-DIŞ POLİTİKA FAALİYETLERİ

34 yaşında dünyadaki en genç siyasi lider olarak iktidarı ele geçiren Traore, darbenin ardından Ulusal Geçiş Konseyini kurmuş ancak uzun süre görevde kalmayacağına dair demeçler vermiştir. Ayrıca sekiz aylık Damiba iktidarında yapılamayanları üç ayda yapabileceğine dair söz vermiştir. Mali'deki faaliyetleri tartışılan Rusya menşeli özel askerî şirket olan Wagner'in lideri Yevgeni Viktoroviç Prigojin'in darbenin ardından Traore'yi selamladığını ve desteklediğini açıklaması, Burkina Faso'nun siyasi yönünün Rusya'ya döneceğinin işareti olarak görülmüştür. Traore'nin yaptığı darbenin ardından sokaklarda olan askerlerden bazılarının orduya ait zırhlı personel taşıyıcılarının üzerinde “Rusya” sloganları atması ve Traore'nin ulusal televizyon kanalına gittiğinde bile Rusya bayrakları taşıyan kitle tarafından karşılanması, son dönemde orduda Fransa'nın popülerliğinin azaldığı iddialarının güçlenmesine sebep olmuş ve Traore'nin izleyeceği dış siyaset konusunda ipuçları vermiştir. Nitekim darbe esnasında göstericilerin, devrilen Paul-Henri Sandaogo Damiba'nın Fransa'ya sığındığı iddiasıyla Fransız Büyükelçiliğine saldırmaları da yeni politik eğilimler konusundaki bu görüşleri desteklemiştir. Traore'nin ise Fransa'nın iç işlerine karışmayacağını bildiğini söyleyerek bu durumun, Rusya ya da Wagner meselesi olmadığını ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile müttefik olduklarını ancak Rusya ile de iş birliği yapabileceklerini belirtmesi, Burkina Faso'nun yeni siyasi yönü konu-

sunda tartışmalar başlatmıştır. Bu süreçte Burkina Faso'nun güney komşusu Gana'nın Devlet Başkanı Nana Akufo-Addo'nun, Wagner'in Burkina Faso'daki varlığının üzüntü verici olduğunu söylemesi, Traore'nin gerçekleştirdiği darbenin bölgesel siyasi dengeler konusunda da önem teşkil ettiğini göstermiştir.

27-28 Temmuz tarihleri arasında Petersburg'da düzenlenen ikinci Rusya-Afrika Zirvesi'ne katılan Traore, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in, Afrika'ya tahıl gönderme kararı almasının altını çizerek Rusya ile ilişkilerin geliştirilmesine vurgu yapmıştır. Zirvede yaptığı antiemperyalist konuşmayla ve sadece kendi ülkesinin değil Afrika kıtasının sorunlarına dikkat çekmesiyle Traore yeniden gündeme gelmiştir.

Ocak 2023'te Fransız askerlerinden ülkeyi terk etmesini isteyen Traore hükümeti, Nisan'da ülkedeki saldırıların artması sebebiyle seferberlik ilan etmiş ve Fransa'yı, Burkina Faso'daki geçiş sürecini baltalamaya çalışmakla suçlamıştır. 400 Fransız askerinin çekilmesi talebinin ardından açıklama yapan Traore, herhangi bir devlete karşı nefret duyulmadığını ve hiçbir devletle diplomatik ilişkinin kesilmediğini belirtmiştir. Bu açıklama, ülkelerin egemen eşitliğe dayalı ilişki kurması gerekliliği yönünde yorumlanmıştır. Antiemperyalist söylemlerle ön plana çıkan Traore hükümeti, haziran ayında BRICS Stratejik Projeler İt-

tifakı Başkanı Larissa Zelentsova liderliğindeki heyeti kabul etmiş ve BRICS'in, Burkina Faso'da bir temsilcilik açacağı açıklanmıştır. Farklı alanlarda hizmet verecek olan temsilciliğin faaliyet hatlarının Traore tarafından belirleneceğine dikkat çekilmiştir. Larissa Zelentsova, "ülkesinin egemenliği için verdiği mücadeleden" dolayı Traore'ye BRICS adına madalya takdim etmiştir. Traore de temmuz ayında verdiği demeçlerde, ülkesinin kapılarının BRICS'e açık olduğunu vurgulayarak yabancı yatırıma yeşil ışık yakmıştır.

Burkina Faso ve Mali hükümetlerinin, Temmuz 2023'te Nijer'de gerçekleştirilen darbeye istinaden, dışardan müdahale gerçekleştirilerek eski iktidarın tekrar getirilmesine yönelik teşebbüslerin savaş sebebi olarak değerlendirileceğini açıklamaları dikkat çekmiştir. Fransa'nın, uranyum ithal ettiği ülkelerden biri olan Nijer'de, Fransa karşıtı cephede yer alan darbe hükümetine gelen bu destek, Fransa'nın darbe sonrası siyasetini etkileyen bir gelişme olarak kayıtlara geçmiştir. Nijer darbesinin olduğu tarihle eş zamanlı gerçekleştirilen Rusya-Afrika Zirvesi'nde de verilen antiemperyalist mesajlar bu tutumla örtüşmektedir. 27-28 Temmuz tarihleri arasında Petersburg'da düzenlenen ikinci Rusya-Afrika Zirvesi'ne katılan Traore, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in, Afrika'ya tahıl gönderme kararı almasının altını çizerek Rusya ile ilişkilerin geliştirilmesine vurgu yapmıştır. Zirvede yaptığı antiemperyalist konuşmayla ve sadece kendi ülkesinin değil Afrika kıtasının sorunlarına dikkat çekmesiyle Traore yeniden gündeme

gelmiştir. Traore'nin zirvede Afrika'nın sahip olduğu zenginliklere rağmen fakir kaldığını ve Afrikalı liderlerin dilenmek için dünyayı dolaştığını belirtmesi tepki çekmiş ve bazı liderlerin "darbe hükümetleriyle aynı karede bulunmak istememesi" sebebiyle aile fotoğrafına dâhil olmadığı gözlemlenmiştir. Zirvenin ardından Putin'le bir araya gelen Traore, Rusya-Ukrayna savaşında Rusya'ya olan desteğinin altını çizmiş ve ülkesinde bir nükleer santral kurmak için Rusya'nın desteğini istemiştir. Putin ise 1992'de kapanan Rusya'nın Vagadugu Büyükelçiliğini yeniden açacaklarını ifade etmiştir. Birçok ülkeden yetkiliyle bir araya geldiği basına yansıyan Traore, zirve esnasında ülkesine yapılabilecek yatırım fırsatları konusunda görüş alışverişinde bulunduğunu belirtmiştir. Traore, zirvenin ardından ülkesine döndüğünde kutlamalarla karşılanmıştır.

Sonuç olarak Afrika'da antiemperyalist politik söylemlerle ön plana çıkan Traore, Afrika'da, Avrupa ve ABD'yle nüfuz mücadelesi içerisinde olan Rusya'yla ilişkilerini geliştirme konusunda istekli görünmektedir. Müttefik seçiminin yine farklı bir emperyal devletten yana yapılması, emperyalizm karşıtlığının söylem olarak kullanıldığına işaret etmektedir. Bu nedenle Afrika'daki Rusya algısının, Avrupa algısı kadar olumsuz olmaması ve Batı'yla müttefik olan iktidarların, halklarıyla aralarındaki kopuşun, bu antiemperyalist söyleme alan açtığı gözlemlenmektedir. Traore ise ülkesinde Fransız askerî varlığına karşı çıkarak bu antiemperyalist söylemin merkezindeki liderlerden biri olmuştur. ■